

Ks. ŁUKASZ SYNORADZKI
UKSW

SAKRAMENT POKUTY I EUCHARYSTII DLA WIERNYCH ROZWIEDZIONYCH, ŻYJĄCYCH W NOWYCH ZWIĄZKACH NIESAKRAMENTALNYCH? Analiza na kanwie trwającego Synodu Biskupów na temat: „Wyzwania duszpasterskie związane z rodziną w kontekście ewangelizacji”

Instytucja małżeństwa na przestrzeni wieków wielokrotnie była wystawiana na próbę. Co jakiś czas pojawiały się postulaty, które miały na celu przeciwstawić się zamysłowi Boga. „Na początku Stwórca stworzył ich mężczyzną i kobietą. Z tego powodu mężczyzna opuści ojca i matkę, a połączy się ze swoją żoną. I tak już nie są dwoje, ale jedno ciało. Tego więc co Bóg złączył, człowiek niech nie rozdziela!”¹. Papież Franciszek, zwołując III Nadzwyczajne Zgromadzenie Synodu Biskupów na temat *Wyzwania duszpasterskie związane z rodziną w kontekście ewangelizacji*, pragnął zapoznać się z duszpasterstwem oraz problemami małżeństw i rodzin w współczesnym, mocno zlaicyzowanym świecie. Z informacji, jakie docierały zza drzwi obrad na pierwszy plan wysunęły się postulaty kardynała Waltera Kaspera, które zostały opublikowane we włoskim dzienniku „Il Foglio” pod tytułem *Bibbia, eros e famiglia*² oraz w książce autorstwa purpurata *Il Vangelo della Famiglia*³. W swoim sprawozdaniu purpurat położył nacisk, by dopuścić do sakramentów pokuty i Eucharystii wiernych rozwiedzionych, żyjących w nowych związkach. Kardynał Kasper wymienia pięć warunków, jakie należałoby wziąć pod uwagę na drodze, która miałaby dopuścić żyjących w związkach niesakramentalnych do pokuty i Eucharystii:

¹ *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu*, Towarzystwo Świętego Pawła, Częstochowa 2009, Mt 19, 4-6, por. Mk 10, 6-9.

² Por. W. Kasper, *Bibbia, Eros e Famiglia, La creazione esculde tassativamente le teorie del gender. Uomo e donna sono congiuntamente e nella cellula familiare futuro, virtù sociale, ricerca della felicità*, w: <http://www.ilfoglio.it/media/uploads/2011/VaticanoEsclusivo%281%29.pdf> (dostęp z dnia 30 kwietnia 2015).

³ W. Kasper, *Il Vangelo della Famiglia*, Brescia 2014.

- 1) żałuje swojej porażki w pierwszym małżeństwie;
- 2) wypełnił obowiązek z pierwszego małżeństwa i wykluczony jest jego powrót;
- 3) nie może opuścić, bez kolejnych przewinień, obowiązków w związku cywilnym;
- 4) jednak podejmuje wysiłek życia w możliwie najlepszy sposób w drugim związku, począwszy od wiary i wychowania w wierze własnych dzieci;
- 5) pragnie sakramentów jako źródeł siły w swojej sytuacji⁴.

Kardynał dalej pyta: „powinniśmy czy możemy zabronić, po czasie właściwej przemiany, sakramentu pokuty, a następnie Eucharystii?”⁵. Pytanie pozostało otwarte, a debata gorąca. Pismo Święte, Tradycja i nauczanie Kościoła w tej kwestii są jednoznaczne. Można zadać pytanie: Czy kard. Kasper zapomniał o prawie Bożym, które jest niezienne, o nauczaniu Kościoła, które stoi na straży doktryny? Co ze świętym węzłem małżeńskim, świętością sakramentu? Niniejszy artykuł ma na celu ukazanie problemu w obliczu prawa Bożego i Nauczycielskiego Urzędu Kościoła.

1. MAŁŻEŃSTWO W ZAMYŚLE BOGA

„Istotnymi przymiotami małżeństwa są jedność i nierozzerwalność, które w małżeństwie chrześcijańskim nabierają szczególnej mocy z racji sakramentu”⁶. Prawo powszechne Kościoła ukazuje nierozzerwalność jako jeden z istotnych przymiotów małżeństwa. Polega on na tym, że związek małżeński obowiązuje do końca życia jednej ze stron. Przepis ten nie pochodzi z prawa ludzkiego, ale z prawa Bożego, co zaznaczone zostało we wstępie. Pan Jezus w sporze z faryzeuszami na temat rozwodu przypomniał odwieczną prawdę, którą Żydzi przez zatwardziałość swoich serc zmienili: „Od początku stworzenia Bóg stworzył ich mężczyzną i kobietą: z tego powodu mężczyzna opuści ojca swego i matkę i złączy się ze swoją żoną. I staną się dwoje jednym ciałem. I tak już nie są dwoje, ale jedno ciało. Tego więc, co Bóg złączył, człowiek niech nie rozdziela!”⁷. Dalej dodaje: „Jeśli ktoś porzuca żonę i żeni się z inną, popełnia cudzołóstwo względem niej. I jeśli ona porzuciła swego męża i wyszła za innego, też cudzołoży”⁸. Pan Jezus bardzo jasno określił naukę o małżeństwie. Jedność, która łączy niepodzielnym węzłem małżeńskim do śmierci jednego z małżonków, jest związkiem monogamicznym mężczyzny i kobiety i jest nierozzerwalny. Słowa Pana Jezusa są podstawą nauczania o małżeństwie. Zakaz rozwodów przekazał także św. Paweł Apostoł w 1. Liście

⁴ Por. tamże, s. 50.

⁵ Por. tamże.

⁶ *Kodeks Prawa Kanonicznego (KPK)*, Poznań 1984, kan. 1056.

⁷ Por. Mk 10, s. 6-9.

⁸ Por. Mk 10, s. 11-12.

do Koryntian: „Tym natomiast, którzy już wstąpili w związek małżeński, nakazuję nie ja, ale Pan: żonie nie wolno odchodzić od męża, ale jeśli odejdzie, niech pozostanie niezamężna albo niech pojedna się z mężem. Tak samo mąż niech nie odchodzi od żony”⁹. Święty Paweł, ukazując wolę Zbawiciela, stoi na stanowisku, że węzeł małżeński trwa mimo rozejścia się małżonków i zaleca życie w samotności. Dalej apostoł ukazuje małżeństwo chrześcijan w perspektywie przymierza, które zawarł Chrystus z Kościołem: „Mężowie miłujcie swoje żony, tak jak Chrystus umiłował swój Kościół i wydał za niego samego siebie”¹⁰. To stwierdzenie św. Pawła jest sakramentalnym pojmowaniem małżeństwa¹¹. Rozwód w zamyśle Boga jest czymś złym, sprzeniewierzeniem się miłości Stwórcy do człowieka. Analizując fundamentalne fragmenty Nowego Testamentu o małżeństwie, widzimy, że dopuszczenie wiernych rozwiedzionych żyjących w nowych związkach do sakramentów pokuty i Eucharystii byłoby zaprzeczeniem woli samego Boga.

2. NAUCZANIE KOŚCIOŁA O NIEROZERWALNOŚCI

Stróżem sakramentów świętych jest Kościół, który przez wieki stoi na straży wiary, doktryny, sakramentów i dyscypliny. Ojcowie Kościoła i sobory stanowią bardzo ważne świadectwo stanowiska Kościoła. Odrzucają oni cywilne prawo o rozwodzie, uznając je za niezgodne z nauczaniem Jezusa, a wierzący rozwiedzeni, którzy zawarli nowe związki nie byli dopuszczani do sakramentów nawet po okresie pokuty¹². W XVI wieku dochodzi do schizmy *Ecclesia Anglicana* (1534), której jedną z podstaw było sprzeniewierzenie się nierozzerwalności małżeństwa przez króla Anglii Henryka VIII Tudora. Owo wydarzenie, choć bolesne w historii Kościoła, pokazuje, że Kościół katolicki niezmiennie jest wierny nauczaniu Chrystusa Pana. Papież Klemens VII nie zgodził się na powtórne małżeństwo monarchy Anglii, co spowodowało odłączenie się od wspólnoty Kościoła i jego niezależność na wyspach od Rzymu. Sobory powszechne w swoim uroczystym nauczaniu również piętnowały rozwody w prawie cywilnym i zakładanie nowych związków przez wiernych rozwiedzionych. Ojcowie na soborze trydenckim potwierdzili naukę o nierozzerwalności małżeństwa, wykluczając rozwiązanie

⁹ Por. 1 Kor 7, s. 10-11.

¹⁰ Por. Ef 5, s. 25.

¹¹ G. L. Müller, *Indissolubilità del matrimonio e dibattito sui divorziati risposati e i sacramenti. La forza della grazia*, „L'Osservatore Romano” (wyd. pol.), 23 X 2013, s. 4-5, w: http://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/muller/rc_con_cfaith_20131023_divorziati-risposati-sacramenti_pl.html (dostęp z dnia 30 kwietnia 2015).

¹² Por. G. L. Müller, *Indissolubilità del matrimonio...*, dz. cyt.

węzła małżeńskiego przez zdradę jednego z małżonków¹³. Współcześnie Sobór Watykański II przyniósł bogatą wykładnię nauczania Kościoła w omawianej materii. W *Konstytucji duszpasterskiej o Kościele w świecie współczesnym* „*Gaudium et spes*” czytamy, że małżeństwo: „powstało z Bożego źródła miłości i zostało ustanowione na obraz Jego jedności z Kościołem”¹⁴. Ta analogia małżeństwa do więzi Chrystusa z Kościołem, ukazuje sakramentalną moc, której nic i nikt nie może rozdzielić. Węzeł małżeński staje się przez sakrament nieodwołalny. Konstytucja jednoznacznie potwierdza zasadę nierozzerwalności małżeństwa pojmowanego jako cielesno-duchową wspólnotę życia i miłości mężczyzny i kobiety, którzy wzajemnie się sobie oddają i przyjmują¹⁵. Tak jak wierna i jedna jest miłość Chrystusa do Kościoła, tak też wierna i jedna jest sakramentalność małżeństwa. Każdy, kto zrywa sakramentalny węzeł małżeński i tworzy nowy (grzeszny) związek, zrywa też jedność z Chrystusem. Konsekwencją tego jest zamknięcie sobie drogi do życia sakramentalnego, do pokuty i Świętej Eucharystii.

Święty Jan Paweł II w adhortacji *Familiaris consortio*¹⁶ zatrzymuje się nad zagadnieniem wiernych rozwiedzionych żyjących w nowych związkach. Jest to wykładnia prawa Bożego, które jest fundamentem nauczania o przymiocie nierozzerwalności: „Bóg chce nierozzerwalności małżeństwa i daje ją jako owoc, jako znak i wymóg miłości absolutnie wiernej, którą On darzy człowieka i którą Chrystus Pan żywi dla swego Kościoła”¹⁷. Nauczanie papieża Polaka, którego ojciec święty Franciszek podczas mszy św. kanonizacyjnej nazwał „Papieżem Rodziny”¹⁸, zakorzenione było w miłości do Boga i do człowieka, czego wyrazem była troska o wszystkich w Kościele, a szczególnie o tych, którzy pobłądzili i odeszli od Pana. W numerze 84 wspomnianej adhortacji czytamy: „wzywam gorąco pasterzy i całą wspólnotę wiernych do okazania pomocy wiernym rozwiedzionym, (...) by nie czuli się oni odłączeni od Kościoła, skoro jako chrześcijanie powinni uczestniczyć w jego życiu. Niech będą zachęceni do słuchania Słowa Bożego, do uczęszczania

¹³ Concilium Tridentum, *Canones de sacramento matrimonii*, sess. XXIV, 11 XI 1563, c. 5 i c. 7, w: *Dokumenty Soborów Powszechnych*, red. A. Baron, H. Pietras, t. 4/2, Kraków 2007, s. 716-719.

¹⁴ Por. Sobór Watykański II, *Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym* „*Gaudium et spes*”, w: *Sobór Watykański II, Konstytucje, Dekrety, Deklaracje*, Poznań 2002, s. 48.

¹⁵ Por. G. L. Müller, *Świadectwo mocy łaski. O nierozzerwalności małżeństwa i debacie dotyczącej dopuszczenia do sakramentów osób rozwiedzionych żyjących w nowych związkach*, w: *Pozostać w prawdzie Chrystusa, małżeństwo i Komunia w Kościele katolickim*, Poznań 2015, s. 148.

¹⁶ Jan Paweł II, *Adhortacja Apostolska „Familiaris consortio”*, w: *Adhortacje Ojca Świętego Jana Pawła II*, t. 1, Kraków 1996, s. 84.

¹⁷ Por. tamże, s. 20.

¹⁸ *Santa Messa e canonizzazione dei Beati Giovanni XXIII e Giovanni Paulo II. Omelia del Santo Padre Francesco, Piazza san Pietro, 27 IV 2014*, w: http://w2.vatican.va/content/francesco/it/homilies/2014/documents/papa-francesco_20140427_omelia-canonizzazioni.html (dostęp z dnia 3 maja 2015).

na Mszę Świętą, do wytrwania w modlitwie”¹⁹. Rozwiedzeni żyjący w nowych związkach, jak podaje święty papież, nie pozostają bez opieki w Kościele, jednak dalej czytamy w dokumencie: „Kościół jednak na nowo potwierdza swoją praktykę, opartą na Piśmie Świętym, niedopuszczania do komunii eucharystycznej rozwiedzionych, którzy zawarli ponowny związek. Nie mogą być dopuszczeni do komunii świętej od chwili, gdy ich stan i sposób życia obiektywnie zaprzeczają tej więzi miłości między Chrystusem i Kościołem, którą wyraża i urzeczywistnia Eucharystia”²⁰. Adhortacja nie odkrywa niczego nowego, ale w sposób duszpasterski ukazuje prawdę o nierozzerwalności małżeństwa oraz o dyscyplinie przystępowania do sakramentów świętych. W ten sam sposób nauczał Benedykt XVI w posynodalnej adhortacji *Sacramentum caritatis* w numerze 29, określając też związki niesakramentalne jako „delikatny i złożony problem duszpasterski”²¹.

3. WARUNKI DOPUSZCZAJĄCE WIERNYCH ROZWIEDZIONYCH, ŻYJĄCYCH W NOWYCH ZWIĄZKACH DO SAKRAMENTU POKUTY I EUCHARYSTII

Kardynał Walter Kasper na wystąpieniu podczas ostatniego Synodu w swojej relacji zaznacza, że dopuszczenie wiernych rozwiedzionych i żyjących w nowych związkach do Eucharystii ma być nowym, bardziej miłosiernym, duszpasterskim podejściem do osób w tej sytuacji i nie oznacza to w żaden sposób podważenia doktryny o nierozzerwalności małżeństwa²². Natomiast gdy zastanowimy się nad postulatami, jakie wysuwa purpurat, zauważymy dokładnie odmienne stanowisko. *Kodeks Prawa Kanonicznego* jasno stwierdza w kan. 1134: „z ważnego małżeństwa powstaje między małżonkami węzeł, z natury swej wieczysty i wyłączny”²³. Jeśli małżonkowie sprzeciwiają się nierozzerwalności i zakładają nowe związki, żyją w jawnym grzechu. Kongregacja Nauki Wiary jasno stwierdza, że: „Kościół wierny słowu Jezusa Chrystusa nie może uznać ważności nowego związku, jeśli poprzednie małżeństwo było ważne”²⁴. Dlatego też nie można dopuścić do Eucharystii wiernych rozwiedzionych, którzy wbrew prawu Bożemu żyją w nowych związkach, czyli trwają w grzechu jawnym. *Codex Iuris Canonici* w kan. 915

¹⁹ Jan Paweł II, dz. cyt., s. 84.

²⁰ Por. tamże.

²¹ Benedykt XVI, *Adhortatio apostolica postsynodalis „Sacramentum caritatis”*, „L'Osservatore Romano” 2007 (wyd. pol.), nr 4, s. 29.

²² Por. W. Kasper, *Bibbia, Eros e Famiglia...*, dz. cyt.

²³ KPK, kan.1134.

²⁴ Por. Congregatio pro Doctrina Fidei, *Epistula ad Catholicam Ecclesiam Episcopos de receptione communionis eucharisticae a fidelibus qui post divortium novas inierunt nuptias Annus Internationalis Familiae*, „L'Osservatore Romano” 1994 (wyd. pol.), nr 11, s. 4.

podaje następującą normę: „Do komunii świętej nie należy dopuszczać ekskomunikowanych lub podlegających interdyktowi, po wymierzeniu lub deklaracji kary, jak również innych osób trwających z uporem w jawnym grzechu ciężkim”²⁵. Podobne sformułowanie znajdziemy w KKKW w kan. 712: „nie należy dopuszczać do przyjęcia Świętej Eucharystii tych, którzy są jawnie niegodni”²⁶. Zatem ustawodawca jednoznacznie określa, kto nie może przystępować do Eucharystii, a owym zakazem są objęci także ci wierzący, którzy sprzeniewierzyli się sakramentowi małżeństwa i trwają w nowych związkach. Papieska Rada ds. Interpretacji Tekstów Prawnych wydała 24 lipca 2000 roku *Deklarację na temat przyjmowania Komunii świętej przez osoby rozwiedzione będące w powtórnych związkach*, w której czytamy, że w owym przypadku: „zgorszenie – pojmowane jako działanie skłaniające innych do zła – dotyczy jednocześnie sakramentu Eucharystii oraz nierozzerwalności małżeństwa. Do zgorszenia dochodzi nawet wówczas, gdy takie postępowanie nie budzi już, niestety, niczyjzego zdziwienia”²⁷. Ów grzech ciężki godzi w sakrament Eucharystii, ponieważ jest on „wyrazem i uobecnieniem jedności osób ją przyjmujących z Synem Bożym oraz innymi członkami Kościoła. Nie powinni jej zatem przyjmować grzesznicy, którzy poprzez popełnienie ciężkiego grzechu znaleźli się niejako na marginesie takiej jedności”²⁸. Wierny, który się rozwiódł i żyje w nowym związku dopuszcza się grzechu przeciwko nierozzerwalności sakramentu małżeństwa, ale i przeciw czystości, ponieważ współzycie seksualne w związku niesakramentalnym Kościół ocenia jako stan grzechu ciężkiego. Święty Paweł zakazuje przyjmowania Eucharystii w sposób niegodny, czyli w grzechu, mówiąc: „ktokolwiek jednak by jadł ten Chleb lub pił z kielicha Pana w sposób niegodny, ten będzie winny Ciała i Krwi Pana. Niech każdy wpierv wnikliwie oceni samego siebie, a potem niech je ten Chleb i pije z tego kielicha. Kto bowiem je i pije, a nie zważa na Ciało Pańskie, je i pije na własną zgubę”²⁹. Te słowa Apostoła Narodów są podstawą nauczania Kościoła o przystępowaniu do Eucharystii.

Warunkiem przystąpienia do komunii świętej jest stan łaski uświęcającej. Nie będziemy tu rozpatrywać stanu łaski z punktu widzenia teologii, lecz zajmiemy się aspektem prawnym sakramentu pokuty, który prowadzi do Eucharystii. Spowiedź święta ma na celu nie tylko oskarżanie się z grzechów czy żal za grzechy,

²⁵ KPK, kan. 915.

²⁶ *Kodeks Kanonów Kościołów Wschodnich (KKKW)*, Lublin 2002, kan. 712.

²⁷ Papieska Rada ds. Interpretacji Tekstów Prawnych, *Deklaracja na temat przyjmowania Komunii świętej przez osoby rozwiedzione będące w powtórnych związkach*, w: *Pozostać w prawdzie Chrystusa, małżeństwo i komunie w Kościele katolickim* (wyd. pol.), Poznań 2015, s. 277-281.

²⁸ Z. Janczewski, *Przyjmowanie Eucharystii przez osoby żyjące w małżeństwach niesakramentalnych*, w: *Reddit ergo quae sunt Caesaris Caesari et quae sunt Dei Deo, Księga jubileuszowa dedykowana Księdzu Profesorowi Józefowi Krukowskiemu z okazji 50-lecia pracy naukowej*, red. M. Sitarz, P. Stanisław, H. Stawniak, Lublin 2014, s. 398.

²⁹ 1 Kor 11, s. 27-29.

który jest istotnym jej warunkiem, ale także naprawienie szkód i poprawę, czyli zaprzestanie czynów grzesznych. Pan Jezus do jawno grzesznicy powiedział: „Idź, lecz odtąd już nie grzesz”³⁰. Słowa Mistrza z Nazaretu są wymogiem dla pokutujących, wypełnienie tego warunku jest konieczne, by korzystać ze zbawiennego lekarstwa sakramentu pokuty³¹. Warunki sakramentu pokuty opisane w *Katechizmie Kościoła Katolickiego*³² ukazują pełen wymiar spowiedzi. Konieczne, by ów sakrament był dobry i by otrzymać rozgrzeszenie trzeba wypełnić każdy z owych warunków. W *Katechizmie* czytamy dalej, że „pokuta wewnętrzna jest radykalną przemianą całego życia, powrotem, nawróceniem się do Boga całym sercem, zerwaniem z grzechem, odwróceniem się od zła z odrazą do popełnionych przez nas złych czynów”³³. Zatem jeśli w grzeszniku nie ma wewnętrznego nawrócenia, czyli zerwania z grzechem, nie może on otrzymać rozgrzeszenia, a i sakrament będzie nieważny. Dlatego też dopuszczenie do Eucharystii osób żyjących w grzechu byłoby jej profanacją. Rozwiedzeni katolicy, żyjący w nowych związkach nie mogą być dopuszczeni do sakramentu Eucharystii, jeśli nie porzucą dotychczasowego, grzesznego życia. Jan Paweł II w adhortacji apostolskiej *Familiaris consortio* z duszpasterską troską stwierdza: „Kościół na nowo potwierdza swoją praktykę, opartą na Piśmie Świętym, niedopuszczania do komunii eucharystycznej rozwiedzionych, którzy zawarli ponowny związek. Nie mogą być dopuszczeni do komunii świętej od chwili, gdy ich stan i sposób życia obiektywnie zaprzeczają tej więzi miłości między Chrystusem i Kościołem, którą wyraża i urzeczywistnia Eucharystia”³⁴. Kościół stojąc na straży sakramentów świętych, nie dopuszcza do komunii osób, które żyją w grzechu i nie postanawiają poprawy, by zerwać z grzechem. Benedykt XVI w adhortacji apostolskiej *Sacramentum caritatis* potwierdza naukę swojego poprzednika oraz przypomina stanowisko Synodu Biskupów „niedopuszczania do sakramentów osób rozwiedzionych, które zawarły nowe związki, ponieważ swoim stanem i sytuacją życiową obiektywnie zaprzeczają tej jedności w miłości pomiędzy Chrystusem i Kościołem, która wyraża się i realizuje w Eucharystii”³⁵. W przemówieniu do Trybunału Roty Rzymskiej w 2010 roku papież Benedykt XVI tłumaczy, że „byłoby fałszywym dobrem i poważnym uchybieniem sprawiedliwości i miłości otwarcie im mimo wszystko drogi do przyjmowania sakramentów, stwarzając niebezpieczeństwo, że będą żyli w obiektywnej sprzeczności z prawdą swojej osobistej kondycji”³⁶.

³⁰ Por. J 8, s. 11.

³¹ Por. M. Pastuszko, *Sakrament pokuty i pojednania*, Kielce 2004, s. 436.

³² *Katechizm Kościoła Katolickiego (KKK)*, Poznań 1994, s. 1450-1460.

³³ Tamże, s. 1431.

³⁴ Jan Paweł II, dz. cyt., s. 84.

³⁵ Benedykt XVI, *Adhortacja apostolska „Sacramentum caritatis”...*, dz. cyt., s. 29.

³⁶ Benedykt XVI, *Należy wystrzegać się pseudoduszpasterskich rozwiązań w badaniu ważności małżeństwa*, „L'Osservatore Romano” 2010 (wyd. pol.), nr 31, s. 3-4.

Jan Paweł II w cytowanej już adhortacji apostolskiej *Familiaris consortio* podaje, w jakich przypadkach i pod jakimi warunkami można by dopuścić rozwiedzionych katolików żyjących w nowych związkach do sakramentu pokuty i Eucharystii. Papież w przejrzysty sposób pisze, że „pojednanie w sakramencie pokuty – które otworzyłoby drogę do komunii eucharystycznej – może być dostępne jedynie dla tych, którzy żałując, że naruszyli znak Przymierza i wierności Chrystusowi, są szczerze gotowi na taką formę życia, która nie stoi w sprzeczności z nierozzerwalnością małżeństwa”³⁷. Czyli podstawową rzeczą, którą trzeba podjąć, by dostąpić łaski sakramentu jest rozejście się stron żyjących w grzesznym związku. Warto rozważyć i inną sytuację, kiedy w związku niesakramentalnym jest potomstwo i nie ma możliwości rozejścia się bez szkody dzieci. Papież podaje w tym kontekście drugą drogę do sakramentów, a mianowicie gdy strony „postanawiają żyć w pełnej wstrzemięźliwości, czyli powstrzymywać się od aktów, które przysługują jedynie małżonkom”³⁸. Papież stoi na straży cnoty czystości, która jest sednem nauczania Jezusa o małżeństwie, rozwodzie i miłości małżeńskiej. Tylko w czystości człowiek jest zdolny czynić dar z siebie w miłości i jak dodaje ks. Tomasz Jaklewicz, to nieodłączny element drogi do wolności i szczęścia, którą wskazuje Chrystus³⁹. To także jedyna droga wiernych rozwiedzionych żyjących w nowych związkach, by korzystać z sakramentów pokuty i Eucharystii.

Jeśli zatem taka jest nauka Kościoła, poparta wielowiekową tradycją, czy postulaty kard. Waltera Kaspera mają swoje uzasadnienie? Czy można mówić o nowym miłosiernym podejściu do problemu dopuszczenia rozwodników do komunii świętej? Zastanówmy się nad sformułowaniem „miłosierne podejście”. Wydawać by się mogło, iż purpurat zapomniał, czym jest miłosierdzie. Otóż miłosierdzie jest największym przymiotem Pana Boga, to wyraz miłości Boga do człowieka. Ale obok miłosierdzia częścią tajemnicy Boga jest również jego świętość i sprawiedliwość⁴⁰. Nie można widzieć miłosierdzia tylko z perspektywy przebaczenia. Bóg przebacza człowiekowi, ponieważ pragnie jego zbawienia, ale nie może tego uczynić, jeżeli jesteśmy poza drogą zbawienia i na niej nie trwamy⁴¹. Kardynał Gerhard Müller pisze, że „miłosierdzie Boga nie udziela dyspensy od przestrzegania Jego przykazań oraz nakazów Kościoła, obdarza za to człowieka mocą łaski od ich wypełniania, do powstawania po upadku i do życia w doskonałości na wzór Ojca niebieskiego”⁴². Postulat Waltera Kaspera o nowym miłosiernym

³⁷ Jan Paweł II, dz. cyt., s. 84.

³⁸ Por. tamże.

³⁹ T. Jaklewicz, *Komunia dla rozwiedzionych. Dlaczego nie?*, „Gość Niedzielny” 2015, nr 9, s. 28.

⁴⁰ Por. G. L. Müller, *Świadectwo mocy łaski...*, dz. cyt., s. 158.

⁴¹ Por. V. de Paolis, *I divorziati risposati e i sacramenti dell'eucaristia e della penitenza*, w: *Permanere nella verità di Cristo matrimonio e comunione nella Chiesa cattolica*, red. R. Dodaro, Roma 2014, s. 180.

⁴² Por. G. L. Müller, *Świadectwo mocy łaski...*, dz. cyt., s. 158.

podejściu do rozwiedzionych jest błędny. Zapomina chyba o pełnym rozumieniu miłosierdzia. Przeciwstawia je Bożemu prawu, a ta wizja jest nie do zaakceptowania⁴³. Pięć warunków, jakie podaje purpurat, które należałoby spełnić, by można było przystępować do sakramentów, dalekie jest od nauczania Kościoła. Ksiądz Wojciech Góralski pisze, że nawet „najsurowsza pokuta i skrupulatne spełnienie owych pięciu warunków przez małżonka (także niewinnego rozpadowi małżeństwa) na nic się zda, gdy u krutek konfesjonału zabraknie mocnego postanowienia poprawy”⁴⁴. Analogicznej sytuacji możemy się doszukiwać w wolnych związkach, gdzie katolicy żyją ze sobą jak małżeństwo, ale nim nie są, choć nie mają przeszkód, by złączyć się w sakramencie. Idąc dalej tokiem myślenia kard. Kaspera, moglibyśmy dopuszczać do sakramentów pokuty i Eucharystii związku jedno- i dwupłciowe. Konsekwencją owej deklaracji stałoby się to, że uświęcalibyśmy grzech. Jedyne warunki, by dopuścić wiernych rozwiedzionych do pokuty i Eucharystii podał Jan Paweł II, które zostały wyżej omówione. Każda inna droga, która będzie w opozycji do prawa Bożego jest drogą złą.

PODSUMOWANIE

Kończąc niniejsze analizy trzeba też z całą stanowczością powiedzieć, że dla każdego jest miejsce w Kościele, a szczególnie dla tych, którzy pobłądzili. Wspólnota wierzących wezwana jest do pomocy rodzinom rozbitym, małżeństwom niesakramentalnym, by nie czuli się odłączeni od Kościoła. Wspólnota wierzących wzywa, by ci katolicy, którzy nie mogą przystępować do sakramentów, słuchali Słowa Bożego, uczęszczali na msze święte, byli wytrwali w modlitwie, z zaangażowaniem wychowywali dzieci w wierze chrześcijańskiej. Troska Kościoła o rozwiedzionych musi być całościowa. Ma sprowadzać się nie tylko do kwestii przyjmowania Eucharystii, ale dążyć, by na nowo nawiązali więź z Bogiem przez wiarę, w nadziei i miłości. Owa troska nie może zaprzeczać Objawieniu i nauczaniu Kościoła o małżeństwie jako jednym i nierozzerwalnym. Duszpasterstwo związków niesakramentalnych musi współgrać z prawdą Kościoła, z moralnością oraz jego prawem, czego celem będzie osiągnięcie ideału chrześcijańskiego życia. Gdyby przyjąć rozwiązania, które podaje kardynał Walter Kasper, mogłoby się okazać, że pójdziemy w ślady wspólnot protestanckich w zakresie liberalizacji doktryny. Konsekwencją tego byłoby zwątpienie w nauczanie Pana Jezusa zawarte w Piśmie Świętym oraz Tradycji Kościoła, a co za tym idzie odstępowanie od wiary. Taki krok stałby się tworzeniem własnej teologii kolidującej z doktryną Kościoła ka-

⁴³ Por. V. de Paolis, dz. cyt., s. 198.

⁴⁴ Por. W. Góralski, *O właściwe rozumienie nierozzerwalności małżeństwa. W trosce o rozwiedzionych, którzy zawarli nowy związek*, „Niedziela” 2014, nr 14, s. 25.

tolickiego. Wiele jest też osób żyjących w związkach niesakramentalnych, które pragnąc uczestniczyć w życiu sakramentalnym Kościoła, podejmują walkę o czystość. Podjąwszy często ogromny trud, kierując się nauczaniem Kościoła. Dlatego też liberalny trend niektórych hierarchów kościelnych, którzy kierują się populizmem, a nie nauką, którą zostawił nam Pan Jezus, spowodowałyby, że wyrzeczenie podejmowane przez takich wiernych okazałoby się daremne. Mogłoby także prowadzić do zwątpienia w nauczanie Chrystusa zawarte w Piśmie Świętym i Tradycji.

Reasumując, dopuszczenie rozwiedzionych katolików żyjących w nowych związkach jest niemożliwe, jeśli nie podejmą drogi pokuty, która prowadzi do zmiany życia, do zerwania z grzechem. Jan Paweł II daje wspólnocie wierzących zadanie: „by Kościół modlił się za nich, niech im dodaje odwagi, niech okaże się miłosierną matką, podtrzymując ich w wierze i nadziei”⁴⁵.

Bibliografia

Benedykt XVI, *Adhortatio apostolica postsynodalis „Sacramentum caritatis”*, 22 II 2007, AAS 99 (2007), s. 150-180; tekst polski w: „L'Osservatore Romano” 2007, R. 4, nr 55, s. 4-24.

Benedykt XVI, *Należy wystrzegać się pseudoduszpasterskich rozwiązań w badaniu ważności małżeństwa*, „L'Osservatore Romano” 2010 (wyd. pol.), R. 31, nr 3-4, s. 24

Congregatio pro Doctrina Fidei, *Epistula ad Catholicae Ecclesiae Episcopos de receptione communionis eucharisticae a fidelibus qui post divortium novas inierunt nuptias Annus Internationalis Familiae*, „L'Osservatore Romano” 1994 (wyd. pol.), nr 11, s. 49-51.

Dokumenty Soborów Powszechnych, red. A. Baron, H. Pietras, t. 4/2, Kraków 2007.

Góralski W., *O właściwe rozumienie nierozzerwalności małżeństwa. W trosce o rozwiedzionych, którzy zawarli nowy związek*, „Niedziela” 2014, nr 14, s. 24-25.

Jaklewicz T., *Komunia dla rozwiedzionych. Dlaczego nie?*, „Gość Niedzielny” 2015, nr 9, s. 27-29.

Jan Paweł II, *Adhortacja Apostolska „Familiaris consortio”*, w: *Adhortacje Ojca Świętego Jana Pawła II*, t. 1, Kraków 1996, s. 65-160.

Janczewski Z., *Przyjmowanie Eucharystii przez osoby żyjące w małżeństwach niesakramentalnych*, w: *Reddite ergo quae sunt Caesaris Caesari et quae sunt Dei Deo, Księga jubileuszowa dedykowana Księdzu Profesorowi Józefowi Krukowskiemu z okazji 50-lecia pracy naukowej*, red. M. Sitarz, P. Stanisław, H. Stawniak, Lublin 2014, s. 397-412.

⁴⁵ Por. Jan Paweł II, *Adhortacja apostolska „Familiaris consortio”* ..., dz. cyt., s. 84.

Kasper W., *Il Vangelo della Famiglia*, Brescia 2014.

Kodeks Kanonów Kościołów Wschodnich, Lublin 2002.

Kodeks Prawa Kanonicznego, Poznań 1984.

Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym „Gaudium et spes”, w: Sobór Watykański II, *Konstytucje, Dekrety, Deklaracje*, Poznań 2002, nr 48, s. 576-577.

Müller G. L., *Indissolubilità del matrimonio e dibattito sui divorziati risposati e i sacramenti. La forza della grazia*, „L'Osservatore Romano” (wyd. pol.) 23 X 2013, w: http://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/muller/rc_con_cfaith_20131023_divorziati-risposati-sacramenti_pl.html (dostęp z dnia 30 kwietnia 2015).

Müller G. L., *Świadectwo mocy łaski. O nierozzerwalności małżeństwa i debacie dotyczącej dopuszczenia do sakramentów osób rozwiedzionych żyjących w nowych związkach*, w: *Pozostać w prawdzie Chrystusa, małżeństwo i Komunia w Kościele katolickim*, Poznań 2015, s. 143-159.

Paolis V. de, *I divorziati risposati e i sacramenti dell'eucaristia e della penitenza*, w: *Permanere nella verità di Cristo matrimonio e comunione nella Chiesa cattolica*, red. R. Dodaro, Roma 2014, s. 169-191.

Papieska Rada ds. Interpretacji Tekstów Prawnych, *Deklaracja na temat przyjmowania Komunii świętej przez osoby rozwiedzione będące w powtórnych związkach*, tekst polski w: *Pozostać w prawdzie Chrystusa, małżeństwo i komunია w Kościele katolickim*, Poznań 2015, s. 277-281.

Pastuszko M., *Sakrament pokuty i pojednania*, Kielce 2004, s. 436.

Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu, Częstochowa 2009.

Franciszek, *Homilia podczas Mszy świętej kanonizacyjnej błogosławionego Jana XXIII i Jana Pawła II*, 27 IV 2014, Plac św. Piotra w Rzymie, w: http://w2.vatican.va/content/francesco/it/homilies/2014/documents/papa-francesco_20140427_omelia-canonizzazioni.html (dostęp z dnia 3 maja 2015).

Walter K., *Bibbia, Eros e Famiglia, La creazione esculde tassativamente le teorie del gender. Uomo e donna sono congiuntamente e nella cellula familiare futuro, virtù sociale, ricerca della felicità*, <http://www.ilfoglio.it/media/uploads/2011/VaticanoEsclusivo%281%29.pdf> (dostęp z dnia 30 kwietnia 2015).

Streszczenie

Eucharystia jest sakramentem, do którego przystępujemy w stanie łaski, a kto dopuszcza się grzechu ciężkiego i trwa w nim, nie może przystępować do świętej komunii. Katolicy rozwiedzeni, którzy zawarli nowe związki żyją w grzechu ciężkim, bo sprzeniewierzyli się nierozzerwalności sakramentu małżeństwa, i trwają na tej grzesznej drodze. Konsekwencją ich niewierności jest zakaz przystępowania do Eucharystii. W ostatnim czasie ponownie pojawiły się postulaty, by dopuścić te osoby do sakramentów. Przez analizę źródeł i metodę porównawczą zostaje ukazana nauka Kościoła o sakramentalności, nierozzerwalności małżeństwa oraz dyscyplina sakramentów. Wnioski wskazują, że nie można dopuścić rozwiedzionych katolików żyjących w nowych związkach do sakramentu pokuty i Eucharystii. Każda zmiana nauczania Kościoła będzie sprzeciwieniem się prawu Bożemu.

Słowa kluczowe: *Eucharystia, Kasper, małżeństwo, nierozzerwalność małżeństwa, pokuta, Synod Biskupów, związki niesakramentalne*

Summary

The Sacrament of Penance and the Eucharist
for the Divorced Faithful Living in Non-sacramental Unions

The Eucharist is a sacrament we receive in the state of grace and the one who commits a mortal sin and remains in it cannot receive the Holy Communion. The divorced Catholics who entered new relationships live in a grave sin because they betrayed the indissolubility of the Sacrament of Matrimony and they remain in this new, sinful way of life. The consequence of their choice is the exclusion from receiving the Communion. Lately, there have been demands to let these faithful receive the sacraments. The teachings of the Church about the sacramental character, the indissolubility of matrimony and the discipline of sacraments are presented in this paper by the analysis of the sources and the comparative method. The conclusions show that the divorced Catholics who entered new relationships cannot be allowed the sacraments of Penance and Eucharist. Any alteration in the Church teachings would contradict the God's law.

Keywords: *Eucharist, Kasper, marriage, indissolubility of marriage, penance, Bishops' Synod, non-sacramental unions*